

Czy mapa drogowa może być motorem?

Kilka uwag na temat przyszłego Polskiego/Narodowego Programu Badań Polarnych

Szanowni Państwo,

zapoznawszy się z głosami przedstawionymi na stronie PKPol (do dnia 1.10. 2015) w ramach „internetowej dyskusji” na temat przygotowania Polskiego/Narodowego Programu Badań Polarnych (P/NPBP) pozwalam sobie przedstawić również moje stanowisko w tej sprawie. Ograniczę je w tym momencie do odpowiedzi na dwa, według mnie kluczowe pytania: po pierwsze, jaką rolę powinien pełnić P/NPBP (co pozwoli „przy okazji” wyjaśnić dlaczego warto go opracować i mógłby wyglądać). Po drugie, w jaki sposób można przeprowadzić dalsze prace, które oferowałyby transparentny i merytoryczny format stworzenia P/NPBP. Pozwólcie Państwo, iż swoje stanowisko przedstawię w formie punktów.

I. CZYM POWINIEN BYĆ POLSKI/NARODOWY PROGRAM BADAŃ POLARNYCH?

1. Dokumentem określającym priorytetowe obszary badań polarnych¹ prowadzonych w Polsce w perspektywie 5-10 lat;

Priorytetowe obszary czyli te kierunki badań, które mają wysokie znaczenie **w każdym** z trzech wymiarów:

- **naukowym**, a zatem dotyczą szczególnie istotnych zagadnień, najważniejszych problemów badawczych kluczowych w kontekście rozwoju danej dyscypliny, są lub potencjalnie staną się obszarami naukowej współpracy międzynarodowej;
- **społecznym**, tzn. że wyniki badań oraz rozwinięte przy ich prowadzeniu kompetencje stanowią ważny wkład dla rozwoju społeczeństwa, w tym jego wielowymiarowego bezpieczeństwa, systemu edukacji, gospodarki oraz polityki zagranicznej. Innymi słowy: powinny mieć (przynajmniej pośrednio) wymiar praktyczny i wymierny również w szerszym kontekście pozanaukowym, mogłyby być traktowane jako inwestycje ponoszone przez państwo i społeczeństwo w celu zaspokajania jego potrzeb w zakresie

---

¹ Badania polarne to badania **zarówno w regionach polarnych** oraz **dotyczące tychże regionów**.

rozwoju wiedzy, rozwoju społecznego, w tym gospodarczego, a także promowania i wzmacniania pozycji Polski na arenie międzynarodowej;

- **pragmatycznym**, tzn. mają odznaczać się realizmem i dążeniem do optymalnego wykorzystania dostępnych środków krajowych, a zatem wykorzystywać dotychczasowy dorobek, istniejącą infrastrukturę, gwarantować wysoką jakość badań oraz ciągłość ich realizacji w założonym czasie.
2. Narzędziem pozwalającym naukowcom oraz instytucjom finansującym badania w Polsce (NCN, NCBiR, MNiSW, inne instytucje państwowe lub prywatne) ustalać, w co warto inwestować (w wymiarze finansowym, osobowym i czasowym). Inaczej mówiąc, punktem odniesienia do oceny wartości (jakości merytorycznej, aktualności oraz „atrakcyjności” międzynarodowej) polskich badań polarnych na tle międzynarodowym.
  3. Prezentacją mocnych stron polskich badań polarnych i ich wkładu w rozwój nauki w skali międzynarodowej.
  4. Punktem odniesienia w stosunku do priorytetów badawczych przyjętych w skali europejskiej (unijnej) - oceny poziomu zgodności kierunków rozwoju polskich badań z trendami międzynarodowymi, potencjału współpracy międzynarodowej oraz możliwości ich finansowania ze źródeł zagranicznych.
  5. Wyrazem umiejętności kooperacji środowiska badaczy polarnych, demonstracją wysokiego poziomu ich aspiracji naukowych oraz świadomości znaczenia ich pracy (w wymiarze naukowym oraz pozanaukowym); **jednocześnie mapą drogową i motorem aktywności.**
  6. Merytorycznym argumentem w debacie publicznej nt. roli badań polarnych w Polsce, ich zasadności i przyszłości.
  7. **Nie powinien zaś być:**
    - a. listą życzeń środowisk naukowych (np. propozycji systemu stypendiów dla postdoców – to są kwestie sposobu organizowania i finansowania badań, a nie ich priorytetów) lub innych (np. zamówień konkretnych firm),
    - b. zestawem projektów, które są robione lub które planujemy robić,
    - c. naśladowaniem cudzych pomysłów.

II. JAK MOŻE POWSTAĆ POLSKI/NARODOWY PROGRAM BADAŃ POLARNYCH?

1. Kto go opracuje?

- Środowisko badaczy polarnych zatrudnionych w polskich instytucjach naukowych poprzez Polskie Konsorcjum Polarne oraz KBP PAN (z uwzględnieniem oczekiwań innych podmiotów, np. biznesu, administracji, systemu szkolnictwa).

2. Jak i w jakim czasie powstanie?

ETAP 1: Wstępna dyskusja (burza mózgów) na forum publicznym w formie stanowisk publikowanych w Internecie na strona PKPol [3 miesiące], a dotyczących:

- a) układu treści (czy wg. dyscyplin – tak jak było to w Ramowym NBP z 2002, czy wg. zagadnień przypisanych zespołom KBP PAN - podejście częściowo interdyscyplinarne)
- b) konkretnych propozycji merytorycznych.

ETAP 2: Przygotowanie pierwszego projektu przez Zespół Prof. dr hab. J. M. Węsławskiego:
okres: 2 miesiące.

ETAP 3: Konsultacje (internetowe) w ramach środowiska badaczy oraz podmiotów spoza nauki zorganizowane przez Sekretariat PKPol - okres: 2 miesiące.

ETAP 4: Prezentacja zebranych stanowisk – tzw. biała księga przygotowana przez sekretariat PKPol i udostępniona w Internecie - okres: 2 miesiące.

ETAP 5: Opracowanie drugiego projektu przez Zespół Prof. dr hab. J. M. Węsławskiego -
okres: 1 miesiąc.

ETAP 6: Przyjęcie (dyskusja i poprawki) projektu NBP przez KBP PAN oraz Radę PKPol
[jedno posiedzenie]

Proces musi być transparentny, a w dyskusji powinny zaś być brane pod uwagę wyłącznie merytoryczne propozycje zmian przedstawianych propozycji (konstruktywna krytyka), a nie głosy wyłącznie sprzeciwu. Nie może być zbyt szybki, ale musi mieć jasno ustalony harmonogram.

Licząc na życzliwą krytykę oraz owocną dyskusję łączę wyrazy szacunku i pozdrowienia,

Michał Łuszczuk